

Római miniatűrök

Teremőr

Az impresszionisták képeinél a teremőr naponta nyolc órát ügyelt. Fürkészte a lányok szoknyáit, a férfiak sliccét, lepreollót árult, s legfőképpen ült egy kanapén, vagy kibámult a parkban hajladozó narancsfára, melynek ágai jobban szerették a nedves öszt, a forró száraz nyárnál. Mikor megszólították, úgy beszélt mintha könyvből olvasott volna. Olasz volt. Angolul beszélt. Velem így:

- Budapest Moszkva mellett van.
- A Colosseum meg Brüsszelnél?
- Nem uram, oda csupán a Circus Maximus képzelhető.
- És mi az igazság?
- ... amikor a festő kislánya eperrel eteti babáját. Míg a világ áttetsző, a baba farkasszemű.

Tüntető

A rendőr lova nyergéből átpattan az Angyalvárra, miközben a tüntetők trikolórokkal gyülekeznek. Kevesek ismerik egymást. Fehér zászlón leng az Igazság szája képmása. Egyre többen vannak. A rendőrök is autóikkal. A turisták tőlük távolabb olajjal ballagnak a Vatikánba. A tüntetők menete még el sem indult, máris készülnek a képek a holnapi lapokba.

A levegő meleg.

Aki tud, belekarol az árnyékba. Egyesek nyitott szája akár egy gomblyuk.

Egyhelyben ácsorognak.

Buszok érkeznek. Nyitott ablakukból kihull a beszéd. Mintha futballdrukkerek volnának, s a mérkőzés előtt még az élmény hiányától vonagatnák szemöldökük.

Este a Szent Pál Bazilika előtt végre feltűnik fehér zajával a fáklás menet. Valahogy így tükröződik a hanyatló Róma gondja. Modernnek, mint ama bizonyos újságírók riportjai, melyekből nem derül ki, hogy mit is akartak mondani.

Énekes

Az étterem teraszára besütött a nap. A Tevere felől bebeszökött a szél, s karomhoz verdeste az asztalterítőt. Pincérek sűrűtek-forogtak az asztalok körül. A borral teli poharak tavaszi virágokat tükröztek. Úgy tűnt, az emberek egyetlen kedvelt olvasmánya az étlap. Gondolataikkal meg körbelengik az asztalt, a pizzát, a makarónit... A késekkel, villákkal való foglalatosság, meg a poharak szájhoz vétele közben a terasz közepén kezében hangvillával megállt egy középkorú férfi. Messzeségbe nézőn beszélt, kissé szomorúan arról, hogy az énekeseknek a mozgásterét az éttermek és a turisták olasz operák iránti érdeklődése adja, hogy a zene égi tisztaságokba emeli az emberek lelkét... Megkocogtatta hangvilláját, füléhez emelte, s máris szállt, szállt Monteverdi, Paisiello, Verdi, Puccini zenéje. Az áriákból áradt általa a szenvedély, a vért és zsigereket felkorbácsoló ösztön... Az evőeszközök megálltak az étkezők kezében, felmelegedett poharaikban a sör, és tapsoltak,

ahogy a felszolgálat szüneteltető pincérek.

Bravó! Bravó! - kiáltotta az állva tapsoló, hosszú combú szőke nő. A ritmusos tapsra az énekes kissé elmosolyodva meg-meghajolt, majd zsebéből elővette kis szütyőjét. Körbejárta az asztalokat. A félmareknyi zsákocská szája meg-megnyílt az euróknak, míg ő fejét megbiccentve bársonyos hangján mondogatta: grácia, grácia...

Ismét megállt a terasz közepén kezében a hangvillával. Felnézett, mintha a messzeségbe látna, majd behunyt szemmel, szeretetétől sugárzó arccal énekelte: Ave Maria...

Meghajolt. Nem várta meg a taps végét, elköszönt. Az asszonyok könnyeire, akár a kék ibolyák szirmaira rásütött a Nap.

Éjszaka

Álmomban megjelent Apollón, amint Daphné elfordul tőle, mielőtt még babérfává változna. Úgy, abban a mozdulatban és pillanatban, ahogy Gian Lorenzo Bernini látatja a Villa Borghesében... De nem márványból voltak, mint Bernini remekműve, hanem éltek. Szálltak, ahogy az istenek. Daphné karjai alatt, hullámaival a hold felé ágaskodott a tenger, s a szél magasba kapta őket. Apollón, amint megérintette derekát, a sirályok és minden folyó felől szálló madár felsikoltott. Daphné lábujjával megérintett egy úszó szigetet, mely abban a pillanatban mozdulatlaná vált. Amikor lehunyta szemét a színek elsötétültek. Mintha világvégi üresség áramlott volna a levegőbe.

Apollón állt a fűben. Lassan világosodott, mintha felhők mögül kelne fel a Nap. Ujjai Daphné bársonyos meleg bőrére emlékeztették, amint megérintette az átváltozás köddel elűző lehelete. Hullám hullámra suhant. A halak elindultak a part felé, én meg töprengtem, miért is jönnek, miért...

Felébredtem. Nagy volt a csönd, mintha elköltözött volna a város, a „tegnapi“ áprilisi házakkal, utakkal, a Borghese parkban kerékpározókkal, távfutókkal...

Bekapcsoltam a televíziót. Valaki beszélt, beszélt, kifelejtve az igéket a mondatokból. A tengerpartról felvett képeken állók, meg néztek valahová, más-más irányba a mozdulatlan sziklákról. Majd úszóállványok emelkedtek a víz fölé. Gyerekek szaladtak a part fővenyén. Játékvödörökben hordták a vizet. Kicsikék voltak, mint a dolgok, melyek szüntelen szembejönnek velem az utcákon a plakát-forradalmakból.

Az unalmas tévé-léte tudtam, hogy az ajtón még sokáig senki se kopogtat.

Látogatók

Nézném - a vatikáni múzeumban - régholt férfiak hatásvos kézmozdulatait a vásznanon. A termekben a százával vonuló látogatóké viszont, amolyan féntérfő, szemet, orrot piszkáló, frizurát igazító, nadrárgzseb szövetét súroló, levegőbe úszó, kalapot, fényképezőgépet tartó... elegebelegy.

Nem lehet megállni, ne adj isten egy-egy századokon

átívelő mozdulat gondolatában elmélyedni. Sodornak egyre beljebb a különböző nemzetek fölöttébb hasznos, kultúrákra kíváncsi törzsei.

Már mindenki csupán önmagára figyel, nehogy elbukjon.

Mire a Sixtusi kápolnához érünk, ingem elrongyolódott. Üres a hasam. A tömeg ezt nem érzi. Tolnak, nyomnak... Cukros leheletét még egy arany szemű nő is fülembe küldi.

Félek kilépni...

Maradék pénzem felfalják a szemem előtt elsiklott tárgyak reprodukcióinak árusai.

A víz vonzása

A város részleteire kíváncsiaknak, se szeri, se száma, ahogy a nők szoknyáinak, pulóvereinek, harisnyáinak... A Trevi-kút előtt elképelem, hogy a gyülekezők Neptunra és kagylószerkerét húzó tengeri lovaira kíváncsiak. Pontosabban a kőből faragottakra...

Valójában a szökőkút vonzza őket kanyarogó, örvénylő és fehéren habzó vízával. Meglehet, a végtelen tengert idézik, a kút kőpartját csapdosó hullámok. Lehet, hogy most írják vízére titkos álmaik a szerelmek, akik órákon át hallgatagon ülnek körülötte, ragaszkodva ábrándképeikhez. Persze vannak, akik a testükkel is törődnek. Sonkás szendvicset harapdálva merülnek képzetük rejtelmeibe.

Nézem a cipőbe állított lábakat, ahogy kissé lejt alattuk a járda, amikor megjelennek az utcagyerekek ingükön a nap porával. Lehetetlenség követni őket. Eltűnnek az ismeretlen ácsorgók között, mint az árnyékok.

Számítottam valami különösre, de nem jött és nem ment. Mint az egymásba hajtott autók, leülök az út szélére. Ma már nem kívánom nézni a világot.

Este

A Hotel Albaniban este tisztábbnak látszott a cigarettafüst. A hallban és a televíziók műsoraiban többnyire a pápáról beszéltek. Egyesek úgy vélték meghalt, mások bizonygatták, hogy él.

Minden úgy történt, mint más napokon. A recepció kiadta, majd bevette és lógatta a szobakulcsokat. Telefonált. Taxit rendelt... Az étteremben a vacsorázók két falat közt nagyokat vihogtak. A televízióban feltűnt II. János Pál, amint a kezébe tett olajjal int. Hirtelen csend lett. Majd néhány másodperc múlva, akik a halálát bizonygatták, most arról győzködtek a társaságukban lévőket, hogy akit mutattak, csupán az alteregója.

A bárban a pincéren kívül nem ült senki. Máskor sem.

Az egész épületben duruzsolt a lélegszívó. Fehérnek látszottak a különböző színű falak. Csak a barnaszínű lift tűnt kékeknek. Meglehet, csak virágvasárnap este lát így az ember.

A keskeny Adda utca másik oldalán - a Villa Albani kertjében - reggelre szikla gyűrődött a földből. Mintha valakinek szöggel átütött lábfeje volna.

Nincs sajtóreferens, de vannak színművészek, avagy jó bornak is kell a cégér...

Szép Ernő Patika című színdarabját Debrecenben tragikomédiaként hirdeti a produkcióhoz megjelentetett műsorfüzet. Nagyon szomorú, hogy az előadással kapcsolatban ezen kívül – ezt csak az előadás előtt úsárolhatjuk meg – a 2005. február 18-i premiért megelőzően semmilyen különösebb információ nem jelent meg sem a helyi lapokban, sem az országos médiában. Valahogyan olyan érzésem van, hogy a korábbi évek-től eltérően mintha nem lenne sajtóreferense a színháznak. Régebben megszoktuk, hogy időről-időre egy-egy kedves hírlevélben kaptunk értesítést a készülő bemutatókkal kapcsolatban, volt arra is nem egy esetben példa, hogy telefonon ajánlottak valamit figyelmünkbe... Mára mindez a múlté. Csutka István, a színház igazgatója el kellene gondolkozzon azon, hogy ma a jó bornak is kell a cégér, egy több tagozatos színház számára is kell egy jó (hangsúlyozom: jó!) sajtóreferens. Persze lehet erre azt mondani, hogy ott az Internet, tájékozódjunk annak segítségével, de hát a debreceni Csokonai Színház honlapjáról jobb inkább nem is beszélni. A havi műsorok nem letölthetők, és csak az egyes évadokhoz (évek óta igényesen!) összeállított bérlet hirdető műsorfüzetek itt is „gondosan” elhelyezett anyagai nyújtanak némi támpontot a tájékozódáshoz. Felmerül a kérdés, vajon mit csinál Debrecenben mostanság a sajtóreferens, ha van egyáltalán? Ez már csak azért is fontos, mert olyan gazdag repertoárral rendelkezik a Csokonai Színház mindhárom tagozata, hogy méltatlan az ott zajló műhelymunkákhoz, hogy ne legyen egy kedves, szolgálatkész sajtóreferens háziasszonya (háziura?) a Csutka István által vezetett társulatnak. Jó lenne, ha már a premiért megelőzően – jóval korábban – megtudhatnánk lényeges információkat. Például azt, hogy Panicska Miklós rendezésében kerül színre Szép Ernő darabja, Türi Erzsébet díszletei között, Kelemen Kata jelmezeiben. Talán érdemes lett volna ezúttal arról is hírt adni, hogy Nagy György koreográfusként hosszú idő után – sajnálatos balesete csak most tette ezt lehetővé – újra részt vesz a színház munkájában, melynek immár megérdemelten Örökös Tagja. A szereposztást illetően mindenképpen közhírré kellett volna tenni, hogy Oláh Zsuzsa, Sallai Nóra és Sente Vajk látható a színen. Ők hárman ennek az egyébként eléggé unalmasra sikeredett – a rendező és a dramaturg Budaházi Attila által tragikomédiának aposztrofált – előadásnak a leg-erőteljesebb figurái, a színház vezető művészei! És nem csak azért – de azzal együtt! –, mert Kelemen Kata jelmezei egészen rendkívülien ötletesek és kifejezők. Mások esetében is dicséret illeti a tervezőt, dehát sajnos többen vannak a színen, akiken már a ruha se segít... Szomorú, hogy Majzik Edit a Patikusné szerepében semmit nem tud kezdeni a helyzetekkel, azon kívül, hogy az első részben hisztérikusan nyafogó, a másodikban pedig negédesen affektáló, nárcisztikusan szépelgő. Kár volt neki adni ezt a szerepet, mert nem tudott életet vinni bele. Ugyanígy járt Balogh Kálmán figurájának megjelenítésével Vranycz Artúr, aki ugyancsak külsődleges eszközökkel, elcsépezt frízisokkal untat mindvégig, szinte már-már kínos feszengve hallgatni az egyébként is hosszú és megoldatlan monológjait. Különösen a második részben elviselhetetlen... Ugyanígy Kocsis György Patikusa is élvezhetetlen. Nála még a „rippantások” is próbára teszik türelmemet; rövid időn belül – ez azonban elég hosszúnak tűnik – már csak egyetlen dolog érdekel, hogy vajon meddig bírom. Bírom azonban, mert az első részben Oláh Zsuzsa fantasztikus, lélegzetelállító. Alakítása tanítandó lenne, így kell finoman, mindenféle túlzások nélkül, belülről, hitelesen megformálni egy karaktert, így kell elkápráztatni humorral, okos mértékártással, színésznői profizmussal. Minden mondata érthető, minden gesztusa kifejező, nagyszerű! Kati szerepe ugyan nem egy nagy ívű alakítást követel, de Sallai Nóra megmutatja, hogy ebből a szerepből is lehet „főszerepet csinálni”. Nem az első alkalom, hogy remekelni látom őt a színpadon, jelenléte igazi őstehetséget sejtet. Vele együtt nagy-nagy elismerés illeti Sente Vajkot is, aki főbábaként – ugyancsak nem a kimondott főszerepek közé tartozik! – bizonyítja színpadra teremtését. Őt is láhattuk már kiúlnak más előadásokban, de most is

arról győz meg, hogy nem véletlenül kap bizalmat a prózai tagozat új vezetőjétől, Árkosi Árpádtól. Nagyon nagy öröm, hogy egy ilyen elálmósító előadásban láthatok három, minden elismerést méltán megérdemlő színművészt. Dicséret illeti társulatépítő munkájáért a színidirektort, de hadd tegyem hozzá rögtön, hogy nem ártana egy kis „tisztogatást” is tartani, mert a többiek vagy már nem képesek megújulni, korszerűen játszani, vagy egyszerűen alkalmatlanok arra, hogy a már említett három színművész mellett „labdába rúgjanak”. Pedig lenne lehetőség a játékra, de nem élnek ezzel. Sőt, azt kell mondjam, hogy rendező és dramaturg még túlon túl nagy teret is adnak, mert előjátékkal és közjátékokkal is megtoldják az egyébként is hosszú darabot, és sajnos nem kurtítanak a monológokon, nem tempósítják a dialógusokat se. Nem tesznek ezzel jót se a szerepeknek, se a szereplőknek. Az unalmat unalommal ábrázolni éppannyira eltévesztett rendezői elképzelés, mint a realizmust realizmussal megfejteni anélkül, hogy izgalmas és hiteles alakítások tennék élvezetessé számunkra az estét. Legalább a nyitó kártyajáték szövegét jól meg kellett volna rövidíteni ahhoz, hogy ebbe a vidéki, kisuárosi létbe, az itteni, csendes provincializmusból érkező Balogh Kálmán ne egy szerepeit megoldani nem képes kompániával találkozzon. Sajnos nagyon gyengégre sikeredett a Jegyző úr (Miske László) jovialitása, nyoma nincs a kényszeredetten visszafogott erőnek és bamba brutalitásnak Jámbor József Borgida utáiban, a „a falu bikájával” Garay Nagy Tamás is adós marad. Csikos Sándor a Tanító úr szerepében többször nem érthető, de játéka is erőteljesebb gyenge. Bakota Árpád Postamestere mintha egy másik előadásból került volna ide, groteszkül elnagyolt figurája kilóg ebből a szándék szerint mikrorealista környezetből. Jővér Janiként Révész Béla elvesztette a korábbi alakításaiban mindig fellelhető, visszafojtott vadságát; érdeklenné válna ő is. Hajdú Péter és Diószeghy Iván tisztességesen „felmondja” – több-kevesebb sikerrel – Provizor, illetve Karfunkel replikáit; kinek, mennyi jutott alapon. Simor Ottó Ignáca ugyancsak nagyon gyenge pontja a produkciónak ugyanúgy, mint Baranyi Péter Jukija, pedig egy egész „bandát” kapott maga mellé. Sebők Klára az idén már folyamatosan foglalkoztatott színművésznője a Csokonai Színháznak, Ignácné ugyan nagyon kis szerep, de ízes megszólalásai, sokatmondó gesztusai és ötleletes játékos mozgása nem véletlenül vésődött be az emlékezetembe.

Arról már írtam, hogy mennyire nem volt szerencsés rendező és dramaturg találkozása, de ezt megerősítendő hadd hívjam fel a figyelmet arra, hogy ebben a színpadi változatban igyekeztek a Balogh Kálmán által vizionált nőalakokat (Sylvia, Carmen, Egy dáma, Hercegnő, Királynő) több ponton is belopni az előadásba. Nem szerencsés az elképzelés – és elég sutára sikeredett a kivitelezés is –, nem kellett volna több helyen is láttatni őket, mert így Balogh Kálmán dramaturgiai fontos „álma” teljesen súlytalanná vált. Kár érte, mert a lányok szépek; persze jobb lenne, ha nem szólalnának meg, mert olyankor annyira civilek, hogy az már messziről „ordít”, ezzel pedig minden illúziónk szertefoszlik...

Azt se teszi indokoltá semmi, hogy Debrecenben két részben játsszák Szép Ernő eredetileg három felvonásban írt művét, mint ahogyan a jelenetek áthelyezései és az el nem végzett húzások is rossz megoldásoknak bizonyulnak. Nem véletlen, hogy tíz óra után ér véget az előadás, és a tapsrendnél már többen távoznak, hogy még elérjék az utolsó buszok valamelyikét. Egyetlen okát látom csak a két részes előadásmód választásának, hogy Türi Erzsébet mindkét részben ismét remekelhet mint díszlettervező. Már nem az első debreceni munkája; nem értem, hogy miért nem kapott még Jászai-díjat. Valószínűleg nem fér bele a ma még több helyen érdemtelenül favorizált, öncélú sztártervezők szektájába, akik maguk között osztják a díjakat is... Végre jó lenne, ha a „díjesők” – most is volt egy március idusán – sonin a saját magukat maguk között megjutalmazottak figyelnének azokra is, akik nem „sztárrendező” mellett dolgoznak, és nem frekventált színházak elbizakodott önreprodukálói...

Messa di voce

Broadway, Broadway...

Az Operettszínház nagyszínpadán Bóhm György rendezésében *A Szépség és Szörnyeteg* meghatóan kedves története esik áldozatul a rendezői dilettantizmusnak. Egyetlen nagy szerencse, hogy Rózsa István, gyerekkorunk „ki-be forgatható”, térhatású mesekönyveit idéző, pompás díszletei és Türi Erzsébet eredetiségéről, ötletességéről, tehetségéről tanuskodó jelmezei elvarázsolnak bennünket, és feledtetnek velünk minden rendezői, dramaturgiai, koreográfusi és színészi dilettantizmust, közepszerűséget. Mert bizony be kell ismerni, hogy ez az előadás a legnagyobb jóindulattal is ezer sebből vérzik. Mindenképpen hangsúlyozandó, hogy Bóhm György (rendező? dramaturg?) nem tudja eleven szituációkkal betölteni a remek és virtuóz játéklehetőségeket kínáló tereket, nem veszi észre, hogy olyan szcenikai megoldásokat lenne szerencséje használni, amelyek csak nagyon ritkán állnak rendelkezésre honi színházcsinálóinknak a mai, nehéz anyagi helyzetekkel küzdő, hazai teátrumokban. Szinte már bűnt követ el ő is és koreográfus (Duda Éva) munkatársa is, hogy nem tudják ezt az invenziós díszletet és ezeket a csakis szuperlatívuszokban dicsérendő jelmezreklációkat magas művészi színvonalon használni, nem képesek megfelelő módon élni ezekkel a ritkán rendelkezésre álló lehetőségekkel.

Látványvilágát tekintve mindenképpen méltó kezdése volt *A Szépség és a Szörnyeteg* előadása a Budapesti Tavasz Fesztiválnak. Önmagában szerencsés úlasztás, ezért is sajnálom annyira, hogy nem egy hozzáértő rendező kezébe került.

Az eredeti történetet Marie Le Prince de Beaumont, Londonban élő francia aszszony írta, 1756-ban jelent meg, aztán több regénynek is alapjául szolgált. 1946-ban Jean Cocteau filmet készített a meséből, ezt követően a filmfeldolgozások is jócskán elszaporodtak. Disneyék 1991-es rajzfilmje majdnem négy évig készült, és három Golden Globe-ot és két Oscar-díjat kapott. A musical a Broadway-n 2005-ben immár tizenegy éve kiemelkedő közönségsiker! A zeneszerző Alan Menken, a dalszövegeket Howard Ashman és Tim Rice írta, a szövegek könyv Linda Woolverton munkája. A Budapesti Operettszínház megszerezte a játszási jogot, elkészült Kenézy Miklós Gábor és Somogyi Szilveszter fordítása. Kár, hogy nem konzultáltak dramaturggal, mert jócskán maradtak magyartalan mondatok és nehezen

követhető, álromantikus tinádák a mese szövegében. Egyébként is elkelt volna egy kritikus, külső szem, mert ugyan Bóhm György elvileg dramaturg, de ezt, itt ugyancsak nem tudja eredményes munkával bizonyítani. Bizony több helyen jócskán kellett volna húzni a szövegből, ha már rendezőként nem tudta felpörgetni a több helyen lapossá vált játékokat.

Sajnos minden külsősége ellenére – részben a már említett okok miatt, részben a színészi-énekesi gyenge teljesítmények következtében – ismét igazolódott számomra, hogy mi, magyarok nem tudunk igazából musicalt játszani, ehhez mi nem vagyunk elég profik. Hiába hívták meg Molnár Piroskát Teamama szerepére, mert énekelni nem képes a dalokat, de sajnos játékkában is csak a jól bevált „borsnéni kaposúri patronokat durrogatja”. Szinetár Dóra vajon mindig náthás? Mert már lassan kezdem azt képzelni, hiszen nem derül ki róla, amit úton-útfélen tudni vélnek „a hozzáértők”, miszerint jó hangja lenne. Nekem még az is kérdéses, hogy egyáltalán van-e elég hangja ahhoz, hogy musicalt énekeljen. Az pedig még csak nem is kérdés számomra – azt elég hamar eldönteti velem –, hogy színpadi megszólalásai hiteltelenek, képtelen belehelyezkedni Szépség figurájába; sajnos le kell írnom, hogy játszani egyáltalán nem tud. Nincs ezzel azonban egyedül, mert a másik címszereplő, az általam látott Homonnay Zsolt sincs a helyzet magaslatán, oda még az emelőszerkezet se tudja eljuttatni. Németh Attila Gastonként erőteljes figura, de mozogni őt se tanították meg, pedig nem ártana legalább a kocsmajelenetben remekelnie.

A többiek igyekeznek kiténni, de nem nagyon sikerül, csak a jelmezek kötik le figyelmemet, azokban érdemes gyönyörködni, és a díszletekkel érdemes gondolatban eljátszani, és mint ahogyan a gyerekkori csiki-csuki képeskönyvekkel tettük: saját fantáziánk szerint benépesíteni szerep-

lőkkel; akkor legalább jól érezhetjük magunkat.

„A színház a művet a Music Theatre Internationallel kötött szerződés alapján, és az általuk rendelkezésre bocsátott hivatalos kottaanyag felhasználásával mutatja be. – tudhatjuk meg a Pesti Műsorból. Milyen jó lenne, ha a tervezők neveit is olvashatnánk itt. Ők megérdemelnék, hogy megtanulja ország-világ. Szomorúan veszem azonban tudomásul, hogy a szerkesztőség már több éve úgy döntött, hogy nem közli az egyes produkcióknál a tervezőművészeket. Megjegyzem, nem ártana revideálni ezt az álláspontot, mert egyre inkább azt tapasztalom, hogy a tervezők – és nem elsősorban a nagy „mogulok” – nélkülük szinte már alig éri meg színházba menni, nélkülük aztán végképp érdektelen előadásokat kellene végig